

**MÄNTSÄLÄN KUNNAN
TARKASTUSLAUTAKUNNAN
ARVIOINTIKERTOMUS VUODELTA 2008**

MÄNTSÄLÄN KUNNANVALTUUSTOLLE 2. KESÄKUUTA 2009

Sisällysluettelo:

1. TARKASTUSLAUTAKUNTA JA TILINTARKASTUS
2. EDELLISEN VUODEN ARVIOINTIKERTOMUKSEN AIHEUTTAMAT TOIMENPITEET
3. KUNNAN STRATEGIAN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI
4. TOIMI ALAKOHTAINEN TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN
5. KUNTAKONSERNILLE ASETETTUJEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN
6. MUUT HAVAINNOT
7. YHTEENVETO
8. JATKOTOIMENPITEET

1 TARKASTUSLAUTAKUNTA JA TILINTARKASTUS

Tarkastuslautakunnan tehtävä

Valtuuston asettaman tarkastuslautakunnan tehtävänä on KuntaL:n 71 §:n mukaisesti huolehtia Mäntsälän kunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämisestä.

Lautakunnan tehtävänä on:

- Olla suuntaamassa varsinaista tilintarkastusta yhteistyössä tilintarkastajan kanssa.
- Valmistella tilintarkastusasiat valtuustolle.
- Arvioida valtuuston kyseiselle tilikaudelle asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista laatimalla vuosittain arviointikertomus.
- Lisäksi lautakunnan arviointi kohdistuu kunnan organisaation toiminnan tarkoituksenmukaisuuteen ja sitä kautta kunnan palvelutuotannon tuloksellisuuteen ja laatuun.

Tarkastuslautakunnan kokoonpano

Tarkastuslautakunnan kokoonpano on vuonna 2008 ollut seuraava:

<u>Jäsenet</u>	<u>Varajäsenet</u>
Susanna Salokannel, pj.	Jarl Ewerts
Heidi Spännäri, vpj.	Jarna Elomaa
Timo Ahola	Pentti Jokinen
Teuvo Penttilä	Sirkka Aronen
Merja Rinne	Jaana Arpalahhti-Kolu

Susanna Salokannel ei ole osallistunut arviointikertomuksen laadintaan, koska aloittaessaan työskentelyn kunnan palveluksessa, hän tuli esteelliseksi toimimaan tarkastuslautakunnassa.

Tarkastuslautakunnan esittelijänä on toiminut lautakunnan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja ja kokousten pöytäkirjanpitäjänä Ilpo Malinen Oy Auditor Ab:stä.

Tarkastuslautakunnan toiminta

Tarkastuslautakunta on tehnyt toimintasuunnitelman nelivuotiskaudeksi 2005 - 2008, minkä pohjalta vuosittain laaditaan työohjelma. Toimintasuunnitelmassa keskityttiin vuonna 2008 investointiohjelmaan, perusturvapalvelukeskuksen hallinnonalaan (hoitotakuu, sosiaalitoimen investoinnit, päivähoitotilanne, lastensuojelulain muutokset, terveyskeskuksen laajennus, sosiaali- ja koulutoimen yhteistyö), kaavoitusohjelmaan, sivistyspalvelukeskuksen hallinnonalaan (kouluterveyskysely, koulujen siivous- ja sisäilmaongelmat, lisääntyneet erityisopetustarpeet ja huostaanotot, tasapainottamisohjelman toimenpiteiden tilanne) ja vammaispalvelut. Näiden lisäksi tarkastuslautakunta on kiinnittänyt huomiota konserniyhtiöiden toimintaan.

Tarkastuslautakunta on kokoontunut työohjelmansa mukaisesti 11 kertaa vuoden 2008 arviointiin liittyen. Kokouksissa on kuultu kunnanjohtajaa, toimialajohtajia, lautakuntien puheenjohtajia ja eri palveluyksiköiden viranhaltijoita toiminnan organisoinnista, tavoitteiden asettelusta ja niiden toteutumisesta sekä ajankohtaisista asioista. Arvioinnin pohjana ovat lisäksi olleet tilintarkastajan suulliset ja kirjalliset raportit ja selvitykset sekä toimielinten

pöytäkirjat. Arviointikeinoja ovat vertailut tavoitteiden ja tulosten välillä. Vuoden mittaan esiin tulleisiin kysymyksiin on hankittu vastaukset.

Tarkastuslautakunta on tehnyt yhteistyötä KUUMA-kuntien tarkastuslautakuntien kanssa osallistumalla yhteiseen koulutukseen ja puheenjohtajien kokoukseen. Yhteistyön tuloksena tarkastuslautakuntien työ on selkeytynyt, hyviä käytänteitä on jaettu ja arviointikertomusten osalta olemme saavuttamassa yhteisen näkemyksen kertomuksen sisällöstä ja muodosta. Tämä helpottaa kuntien toiminnan vertailua.

Tarkastuslautakunta on valmistellut vuosien 2009–2012 tilintarkastuksen kilpailutuksen. Esityksen uudesta tilintarkastajasta tekee uusi vuosiksi 2009–2012 valittu tarkastuslautakunta ja päätöksen kunnanvaltuusto vuonna 2009.

Tilintarkastus

Kunnan vastuulliseksi tilintarkastusyhteisöksi valtuusto valitsi JHTT-yhteisö Auditor Oy:n. Varsinaisena tilintarkastajana on toiminut JHTT-tilintarkastaja Juha Tuohimäki sekä avustavana tilintarkastajana Varpu Vilkkö-Virtanen.

Tilintarkastaja on 21.4.2009 antanut lautakunnalle tilintarkastuskertomuksen tilikaudelta 1.1. – 31.12.2008. Tilintarkastaja on kertomuksessaan lausunut, että tilinpäätös voidaan hyväksyä ja toimielinten jäsenille sekä tehtävälalueiden johtaville viranhaltijoille voidaan myöntää vastuuvapaus tarkastetulta tilikaudelta.

2. EDELLISEN VUODEN ARVIOINTIKERTOMUKSEN AIHEUTTAMAT TOIMENPITEET YLEISHALLINTO

Sisäisen valvonnan järjestäminen vaatii edelleen kehittämistä. Mäntsälän kunnan konsernivalvonnan selontekoa on syytä kehittää jatkossa siten, että se antaa paremmin kuvan konsernivalvonnan järjestämisestä järjestelmälliseen arvioon perustuen. Myös kehittämissuunnitelmia on hyvä esittää konsernivalvonnan kehittämiseksi.

HALLINTOPALVELUKESKUS

Taloudentasapainottamissopimuksen edellyttämät rakenteelliset muutokset ovat edelleen toteutumatta muun muassa ruokailupalveluiden ja kouluverkkoratkaisujen osalta.

PERUSTURVAPALVELUKESKUS

Hoitotakuunlainsäädännön aikarajat toteutuivat hammashuollon ei-kiireellistä hoitoa lukuun ottamatta. Hoitotakuun seurannassa on edelleen ongelmia ja raportointi on epäluotettavaa. Raportointijärjestelmää pitää edelleen kehittää ja raportoinnin valvontaa tehostaa.

3. KUNNAN STRATEGIAN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Kunnanvaltuusto on 20.6.2005 hyväksynyt Mäntsälän kunnalle vision vuoteen 2015 ja siitä johdetut strategiset päämäärät ja tavoitteet vuosille 2006–2008. Strategiassa on asetettu seitsemän strategista päämäärää:

1. Mäntsälä kasvaa hallitusti
2. Kunnan talous on tasapainossa
3. Asumiseen on tarjolla monipuolisesti vaihtoehtoja
4. Yritysten toimintaedellytyksiä kehitetään aktiivisesti.
5. Mäntsälän yhdyskuntarakenne on toimiva
6. Palvelut on kunnossa
7. Seutuyhteistyö on aktiivista ja tuloksellista

Päämäärään pääseminen vaatii kehityssuunnan aktiivista tarkastelua. Toimintakertomuksessa

2008 on kuntastrategian toteutumisesta esitetty arvio, josta käy ilmi mihin suuntaan Mäntsälä on kehittymässä.

Mäntsälä kasvaa hallitusti -päämäärä

Mäntsälän väestönkasvu vuosina 2006–2008 on ollut lähes tavoitteen mukainen (tavoite noin 2%). Vuonna 2008 väestönkasvu on ollut 2,4 %. Väestömäärän tasainen kasvu on toivottava asia, koska se auttaa palveluiden suunnittelemisessa ja oikeassa mitoittamisessa.

Väestön suunnitelmallinen jakautuminen kunnan alueella ei toteutunut strategian mukaisena. Tavoitteena on ollut, että väestönkasvusta 60 % kohdistuisi Kirkonkylään, 30 % Etelä-Mäntsälään ja 10 % Pohjois-Mäntsälään. Vuonna 2006 osuudet olivat vielä strategian suuntaiset: Kirkonkylä 56 %, Etelä-Mäntsälä 40 %, mutta vuonna 2007 Kirkonkylän osuus oli vain 27 % ja suurin osa eli 65 % väestöstä sijoittui Etelä-Mäntsälään. Sen sijaan vuonna 2008 väestönkasvusta suuntautui 76 % Kirkonkylään, 21 % Etelä-Mäntsälään ja 3 % Pohjois-Mäntsälään.

Tiivis yhteiskuntarakente on kuntatalouden ja ilmastonuojelun kannalta olennaista. Kuntatalouden ja kuntalaisten kannalta on merkittävää, kuinka lähellä palvelut, kuten koulut, päivähoito ja terveydenhoito sijaitsevat. Mitä kauemmas palveluista asukkaat sijoittuvat, sitä kalliimpaa on tuottaa lähipalveluita. Asukkaiden sijoittuminen vaikuttaa myös heidän ostoskäyntipaikkojen valintaan.

Palvelurakenteen ja -tarpeen ennakkointitavoitteista on palvelustrategia sektorikohtaisine suunnitelmineen laadittu, mutta osayleiskaavojen valmistelu ei ole edennyt suunnitellussa aikataulussa. Osayleiskaavojen myöhästyminen johtuu suuresta työmäärästä ja vähäisestä työntekijämäärästä. Päivähoidon tarpeen ennakkointi on erittäin haastavaa. Pikaratkaisut tulevat kunnalle kalliimmaksi kuin hyvissä ajoin aloitettu uusien päiväkotien rakentaminen.

Kunnan talous on tasapainossa -päämäärä

Talous on vuosina 2006–2008 siltä osin tasapainottunut, että vuosikate on näinä vuosina ollut positiivinen ja tulos ylijäämäinen vuosina 2007–2008. Kunnan velkaantumiskehitystä ei ole kuitenkaan saatu pysähtymään, vaan kunnan velat ovat lisääntyneet 2,9 miljoonaa euroa vuonna 2008. Lisävelkaantumisen seurauksena kunnan omavaraisuusaste heikkeni hiukan, 54,8 prosentista 53,7 prosenttiin. Käyttötulojen kasvun ansiosta suhteellinen velkaantuneisuus kuitenkin parani 57,9 prosentista 56,4 prosenttiin. Toimintakertomuksen perusteella arvioituna kunnanhallitus ja -johto ovat tietoisia velkaantumiskehityksestä, sen syistä ja merkityksestä.

Tärkeimpiä talouden tunnuslukuja:

Mäntsälän kunta	2008	2007	2006
Vuosikate / as.	299 €	198 €	58 €
Toimintakate €/ as.	- 3 851 €	- 3 518 €	- 3 369 €
Omavaraisuusaste	53,7 %	54,8 %	57,2 %
Suht.velkaantuneisuus	56,4 %	57,9 %	56,3%
Lainat /asukas	2 068 €	1 966 €	1 830 €
Konsernin lainakanta	64 700 000 €	56 288 000 €	

Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, pitkäaikaisiin sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen kateluku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyyttä. Negatiivinen vuosikate on merkki heikosta tulorahoituksesta. Vuosikate Mäntsälässä on 299 €/ asukas. Vuosikatteen paranemiseen vaikutti talouden hyvä

suhdannekehitys.

Toimintakate on toimintatulojen ja -menojen erotus, joka osoittaa verorahoituksella katettavan osuuden kunnan toimintamenoista. Kunnassa toimintakate on alijäämäinen, koska pääosa toiminnasta rahoitetaan verorahoituksella. Toimintakate Mäntsälässä on –3 851 €/as.

Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja kunnan kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntatalouden keskimääristä 70 %:n omavaraisuutta. 50 % tai sitä alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa merkittävän suurta velkarasitetta. Mäntsälän omavaraisuusaste (53,7 %) on huomattavan alhainen. Omavaraisuusaste on kunnan velkaantumisen myötä laskenut tasaisesti.

Suhteellinen velkaantuminen ylittää Mäntsälässä kriisikuntamittariston raja-arvon 50 %. Mitä pienempi arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selvittää velkataakastaan tulorahoituksella.

Lainamäärä kasvaa edelleen huolestuttavasti. Kunnan lainakanta kasvoi tilikaudella 2,9 milj. euroa ja oli tilikauden lopussa 40,2 milj. euroa. Kuntakonsernin lainakanta oli 64,7 milj. euroa (2007: 56,2 milj. euroa) ja kunnan takausvastuut 17,8 milj. euroa (2007: 18,7 milj. euroa). Asukaskohtainen lainamäärä kasvoi 103 euroa. Kunnan velkamäärä ylittää valtakunnallisen keskiarvon ja velkaantumiskehityksen suunta on talouden kannalta kestävä. Lainan ottamista pitää aktiivisesti pyrkiä vähentämään.

Asumisen monipuoliset vaihtoehdot -päämäärä

Osa-alueen tavoitteet 2006–2008 ovat pääpiirteissään toteutuneet. Tontteja on ollut tarjolla niin keskustassa kuin kylissäkin. Kerrostaloja on rakennettu Kirkonkylän ydinkeskustaan tavoitteen mukaisesti. Asuntotuotanto on ollut määrällisesti riittävä, mutta tavoitteen mukaisia vuokra-asuntoja ei ole rakennettu ollenkaan vuodesta 2006 lähtien. Kysyntää vuokra-asunnoista on, joten niiden rakentamista pitää lisätä. Rakennetun ympäristön laatuun on kiinnitetty huomiota rakentamistapaohjeen mukaisesti sekä lisäämällä melusteitä, tukemalla vesiosuuskuntien toimintaa ja parantamalla Mäntsälänjoen ympäristön kuntoa. Ympäristöohjelma ei ole tavoitteesta huolimatta valmistunut. Vesistöjen parantamishankkeita on meneillään tavoitteiden mukaisesti.

Yritysten toimintaedellytysten aktiivinen kehittäminen -päämäärä

Uusien yritysten määrä on ollut yli tavoitteen. Työpaikkojen määrä on lisääntynyt vuosina 2006–2008, mutta tavoitteen mukaista 62 prosentin työpaikkaomavaraisuutta ei ole saavutettu. Työttömyys on alentunut, mutta nähtäväksi jää, miten vuoden 2008 lopulla alkanut maailmanlaajuinen taloustaantuma vaikuttaa vuoden 2009 aikana Mäntsälän yrityksiin ja työllisyyteen. Yritystonttitarjonnassa tavoitteissa on pysytty muuten, mutta kaupan tonttimäärä on ollut alle tavoitteen. Puutteet on kirjattu ja niihin koetetaan löytää ratkaisua. Kuntakuvan luomisessa Mäntsälä on onnistunut tavoitteen mukaisesti.

Toimiva yhdyskuntarakenne -päämäärä

Raakamaata on hankittu vuosittain tavoitteen mukaisesti. Maapolitiikan suunnitelmallisuus edellyttää että kunnalla on riittävästi raakamaata kaavoittamista ja myyntiä varten. Kaavoitettuja tontteja on ollut tarjolla riittävästi. Maapoliittisia keinoja on käytetty monipuolisesti. Yhdyskuntarakenteen eheytymistavoitteeseen ei kuitenkaan ole päästy, sillä omakotirakentamisesta alle puolet on vuosina 2007–2008 sijoittunut asemakaava-alueille

tavoitellun yli 50 prosentin sijaan (vuonna 2008 39 %). Omakotirakentaminen asemakaava-alueille on vähentynyt vuosi vuodelta. Kunnan ja kuntalaisten kannalta tämä kehitys ei ole toivottavaa eikä strategian mukaista.

Palvelut on kunnossa -päämäärä

Lainsäädännön edellyttämien odotusaikojen osalta tavoitteet ovat toteutuneet pääosin lukuun ottamatta hammashoitoa ja eräitä terveydenhuollon palveluja. Strategian edellyttämiä asiakastytyväisyyskyselyjä ei ole tehty.

Henkilöstöpolitiikan tuloksellisuuteen ja kannustavuuteen liittyvät tavoitteet ovat pääpiirteissään toteutuneet tavoitearvojen mukaisina.

Seutuyhteistyö -päämäärä

Seutuyhteistyölle asetetut tavoitteet ovat pääosin toteutuneet. KUUMA-kumppanuudesta on tullut vakiintunutta ja aktiivista toimintaa.

4. TOIMIALAKOHTAINEN TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

HALLINTOPALVELUKESKUS

Yleishallinto

Yleishallinnon toiminnalliset tavoitteet toteutuivat lähes odotusten mukaisesti. Viranhaltijoiden työtehtävät lisääntyivät vuonna 2008 KUUMA-puheenjohtajuuden takia.

Henkilöstöpoliittisten periaatteiden uusiminen on edelleen kesken, johtuen kunnan strategian uudistamisprosessista vuonna 2009. Henkilöstöpoliittiset periaatteet uudistettiin jo vuonna 2007, joten työyksiköissä tulisi soveltaa uusia periaatteita mahdollisimman pian.

Henkilöstön kehityskeskusteluissa tavoitteena on ollut käydä keskustelut koko henkilöstön kanssa. Tavoitteena on lisäksi ollut, että keskusteluista saatavaa informaatiota hyödynnetään systemaattisesti. Toteumassa ei kuitenkaan käy ilmi kuinka hyvin tavoite on saavutettu ja miten keskustelujen tuloksia on systemaattisesti hyödynnetty.

Tavoite henkilöstön vaikutusmahdollisuuksista omaan työhön ja työyhteisöön ei ole toteutunut. Esimiehiä on valmennettu aiheesta, mutta konkreettiset toimet asian edistämiseksi puuttuvat.

Tavoite investointien tasapainosta tulorahoituksen kanssa ei toteutunut. Vuosikate vuonna 2008 on ollut riittämätön 10,4 milj. euron investointitasoon nähden. Kunnan investoinnit ylittivät tasapainottamissuunnitelmassa määritellyt investointitason. Kunnan suhteellinen velkaantuneisuus on edelleen liian suuri (56,4 %). Mäntsälän kunta on velkaantunut suhteettoman paljon huolimatta talouden usean vuoden noususuhdanteesta ja verotulokasvusta.

Seudullisten toimintamallien toteutuminen talous- ja henkilöstöhallinnon tukipalveluissa ei ole kaikilta osin toteutunut tavoitteiden mukaisesti. Taloushallintopalveluiden ostaminen Tuusulan talouspalvelukeskuksesta käynnistyi 1.1.2008, mutta yhteistyössä on ollut useita ongelmia toimintavuoden aikana.

Kuntakonsernin ja kunnan tavoitteiden toteutumisen edistäminen ei ole edennyt. Sisäisen valvonnan ja konserniohjeen täydentäminen on edelleen tekemättä.

Elinkeinotoimi

Elinkeinotoiminnassa on ollut useita projekteja vuonna 2008. Elinkeinostrategian mukainen

tavoite uusien yritysten perustamisesta ylittyi vuonna 2008 ja uusia yrityksiä perustettiin yli 120. Taantuma heijastui elinkeinoitoimeen tonttikaupan heikentyneenä kysyntänä. Tavoite työpaikkaomavaraisuuden noususta 62 prosenttiin ei toteutunut.

Ruokapalvelu

Ruokailupalveluiden osalta ei talouden tasapainottamisohjelma toteutunut. Rakenteelliset uudistukset ovat edelleen tekemättä ruokailupalveluiden osalta. Ruokapalveluiden aterian suoritehintasumma ylittyi laskennallisesti noin 32 600 euroa. Valmistuskeittiöitä ei ole vähennetty, vaan kaikki koulut ovat jatkaneet toimintaa entisissä tiloissa v. 2008.

Ympäristötoimi

Tavoitetta Mäntsälä kasvaa hallitusti ja yhdyskuntarakenne on toimiva ei saavutettu. Kaavoitusohjelma ei toteutunut.

Lautakunta päätti kunnan taloudelliseen tilanteeseen vedoten, ettei kehityskuvaa laadita. Toimivan yhdyskuntarakenteen vuoksi kehityskuvan laatiminen on tärkeää ja mahdollisuudet kehityskuvan laatimiseen vuonna 2009 on kartoitettava.

Tarkastustoimi

Tavoitteet toteutuivat suunnitellusti. Vuonna 2008 tilintarkastuspäivien ylitys johtuu tarkastuslautakunnan pyynnöstä suoritetusta teknisen toimen hankintojen lisätarkastuksesta sekä 1.1.2008 toimintansa aloittaneen talouspalvelukeskuksen tarkastuksesta. Tarkastustoimi pysyi talousarviossaan.

PERUSTURVAPALVELUKESKUS

Yhteinen tavoite

Perusturvapalvelukeskuksen tavoite Paras-hankkeen käynnistymisestä Pornaisten kunnan kanssa 1.1.2009 toteutui suunnitelmallisesti.

Päivähoito ja esiopetus

Toiminnan painopisteeksi vahvistettu päivähoiton ja esiopetuksen perustehtävän toteuttaminen muutosten keskellä toteutui ammattitaitoisen ja joustavan henkilöstön, vanhempien sekä yhteistyöverkkojen yhteistyönä. Lisäpaineita toi päivähoitopaikkojen määrällinen niukkuus.

Kuntastrategian tavoite palveluiden mitoittamisesta kasvavalle väestömäärälle ei ole toteutunut ja tilanne näyttää huolestuttavalta myös vuoden 2009 osalta. Elokuussa valmistuva Kaunismäen päiväkotitoimitus helpottaa hieman jonopainetta.

Tavoite päivähoiton asiakaskyselyn suorittamisesta ei toteutunut keväällä 2008.

Tarkastuslautakunta on huolissaan päivähoitossa lisääntyneistä väliaikaisratkaisuksista, jotka vaikuttavat pitkällä tähtäimellä päivähoiton laadulliseen toteutumiseen.

Terveydenhuolto

Hoitotakuu toteutui perusterveydenhuollon osalta. Terveyskeskuksen ostopalvelulääkäreiden suuri vaihtuvuus on kuntalaisten kannalta erittäin valitettavaa. Vakituisten terveyskeskuslääkärien saaminen terveyskeskukseen on tärkeää niin kuntalaisten kuin kuntatalouden kannalta.

Hammashoidon tilanne on edelleen ongelmallinen. Hammashuollon avointa virkaa ei saatu täytettyä ja tehtävää hoidettiin vuokrahammaslääkäriyövoimalla. Hammashoidon ostopalvelumäärärahat ylittyivät eikä hoitotakuu kaikilta osin toteutunut. Hammashoidon keinot jonojen lyhentämiseen ovat onnistuneet niukoissa resursseissa.

Erikoissairaanhoido

Erikoissairaanhoidon osalta ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Kiljavan sairaala aloitti toimintansa vuonna 2008, mutta erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon kuntoutustoiminnan tehostaminen ei ole käynnistynyt ennakoidulla tavalla. Kiljavan sairaalan toimintaan sekä kuntoutusta tarvitsevien potilaiden hoitoketjuun tulee kiinnittää erityistä huomiota vuonna 2009. Erikoissairaanhoidon kustannukset ylittyivät ennakoidusta. Erikoissairaanhoidon realistiseen kustannusten budjetointiin tulee kiinnittää enemmän huomiota.

Koti- ja laitoshoido

Koti- ja laitoshoidolle haasteita muodostavat väestön ikääntyminen ja heidän palvelutarpeeseensa vastaaminen. Kotokartanon osastonhoitajan viran täyttämättä jättämisellä sekä vuosi- ja sairauslomasijaisten saannin vaikeudella on ollut vaikutusta Kotokartanon toimintaan. Tavoite ennaltaehkäisevien kotikäyntien toimintamallien luomisesta ei toteutunut.

Kuntoutus- ja vammaispalvelut

Tavoite Avohuollon kehittäminen korjaavan/laitoshoidon kustannuksien hillitsemiseksi ei toteutunut. Määrärahat päihdehuollon laitoshoidossa ylittivät arvioidun johtuen kasvavasta asiakasmäärästä.

Tavoite Henkilöstön jaksamisesta ja kehittymisestä huolehtiminen on erittäin tärkeä ja tarkastuslautakunta suosittelee yksityiskohtaisempien mittarien laatimista tavoitteiden toteutumisen arvioinniksi.

Perhepalvelut

Uusi lastensuojelulaki on luonut uusia velvoitteita lastensuojeluun. Laki painottaa myös ongelmien ennaltaehkäisyä. Uuden lastensuojelulain myötä lastensuojelun asiakasmäärät ovat nousseet. Kokeiluluontoisella sosiaaliohjaajan viralla on ollut myönteisiä vaikutuksia nuorten sosiaalityössä. Aikuissosiaalityössä käsittelyajat ovat pidentyneet aika ajoin henkilöstön vajaiden resurssien vuoksi.

Lastenneuvolan valtakunnallisten suositusten mukaisia kotikäyntejä ei voitu toteuttaa, koska terveydenhoitajien resursseja ei ole lisätty väestönkasvusta ja syntyvyyden lisääntymisestä huolimatta. Myös perheneuvolassa niukat resurssit synnyttävät jonoa ja lisäksi erikoissairaanhoidosta ei ole saatu tarvittavia palveluita riittävästi.

Tarkastuslautakunta on huolissaan lakisääteisten palveluiden toteutumisesta. Koulukuraattorien määrä alittaa valtakunnalliset suositukset (Suositus: 1 koulukuraattori 800 oppilasta kohden, Mäntsälässä 1 koulukuraattori 1335 oppilasta kohden). Aikuisten puheterapiapalveluita ei edelleenkään pystytä tuottamaan omana toimintana. Palvelujen tarve on kasvanut resursseja nopeammin ja erityisesti neuvola- ja erityispalvelujen osalta henkilöstöresurssit eivät ole suositusten mukaiset.

Lisäksi tarkastuslautakunta huomauttaa, että talousmäärärahat ylittyivät lähes kaikilla perusturvapalvelukeskuksen tulosalueilla.

SIVISTYSPALVELUKESKUS

Sivistyspalvelukeskuksen yhteiset toiminnalliset tavoitteet toteutuivat suunnitelmallisesti. Sivistyslautakunnan ja perusturvalautakunnan yhteistyö on jatkunut suunnitellusti.

Keskitettyt palvelut

Talouden tasapainottamisohjelma ei toteutunut kouluverkon osalta. Päätöksen purkaminen vaikutti muun muassa koulukuljetusten kilpailutuksen ja koulujen työsuunnitelmien viivästymiseen.

Perusopetus

Taloudentasapainottamissuunnitelman edellyttämät kouluverkkoratkaisut eivät toteutuneet vuonna 2008.

Koulutus- ja informaatiopalveluiden tavoitteet ovat toteutuneet suunnitellusti.

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden tavoitteet ovat toteutuneet suunnitellusti.

TEKNINEN PALVELUKESKUS

Keskitettyt palvelut

Tavoite laskujen käsittelyprosessin kehittämisestä ei toteutunut suunnitellusti, johtuen laskujen käsittelyn ja kirjanpidon siirtymisestä Tuusulan seudulliselle talouspalvelukeskukselle.

Tilapalvelut

Tilapalveluiden tulos oli arvioitua huonompi, johtuen säävaihteluista, kallistuneesta energian hinnasta ja kone- ja laiterikoista.

Kuntatekniikka

Talousarvio toteutui arvioidusti. Toiminnalliset tavoitteet toteutuivat suunnitellusti.

Pelastus

Tulosalueen sitovat tavoitteet toteutuivat suunnitellusti.

5. KUNTAKONSERNILLE ASETETTUJEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Mäntsälän kuntakonserniin kuuluvat liikelaitos ja yhtiöt (poislukien osakkuusyhtiöt):

MÄNTSÄLÄN VESI, LIIKELAITOS

Mäntsälän Vesi saavutti toiminnalliset tavoitteensa veden laadun ja jäteveden puhdistuksen osalta. Mäntsälän Vesi on vastannut oman laitoksen lisäksi Pornaisten ja Pukkilan kuntien vesihuoltolaitosten käyttötehtävistä. Taloudelliset tavoitteet ylittyivät, mikä johtuu muun muassa joidenkin investointien siirtymisestä vuodelle 2009.

MÄNTSÄLÄN VUOKRA-ASUNNOT OY

Toiminnassa ei tilikaudella tapahtunut oleellisia muutoksia. Taloudellisia ja toiminnallisia tavoitteita ei saavutettu. Vuokrasaatavat olivat 1,8 % vuokratuotoista (2007: 1,3 %). Liikevoitto supistui 328 435 euroon (2007: 443 389 €), tilikauden voitto oli 4 €

MÄNTSÄLÄN SÄHKÖ OY

Taloudellisia ja toiminnallisia tavoitteita ei saavutettu. Liikevoitto 1,3 milj. euroa (2007: 960 000 €), tilikauden voitto 0,5 milj. euroa (2007: 855 000 €). Yhtiön investoinnit supistuivat 3,4 milj. euroon. Mäntsälän Sähkön toiminnallinen tavoite saavuttaa sijaluku 20 valtakunnallisessa asiakastytyväisyystudkimuksessa ei toteutunut. Tulokseen vaikutti muun muassa energian hintojen korotus.

MÄNTSÄLÄN JÄÄHALLI OY

Yhtiö saavutti tilikaudelle toiminnalle asetetut tavoitteet. Taloudelliset tavoitteet eivät kaikilta osin toteutuneet mm. mainospaikkojen myyntitulot jäivät alle tavoitteen. Yhtiö kattoi toiminnasta saaduilla tuloilla kulut, lainojen korot ja lyhennykset. Yhtiön liikevoitto oli 19 291 € (2007: 25 377 €), tilikauden tappioksi kirjattiin 7 233 euroa. Yhtiö on toiminut hyvin ja kävijämäärä on kasvussa. Yleisövuoroja on kuluvan vuoden aikana ollut 22 tuntia (2007: 21 tuntia).

MÄNTSÄLÄN YRITYSKEHITYS OY

Mäntsälän Yrityskehitys on tehnyt aktiivisesti työtä kunnan elinkeinopalveluiden kehittämiseksi. Uusia yrityksiä perustettiin Mäntsälään vuonna 2008 120 (tavoite 90 yritystä). Yrityskehitys toteutti laajan markkinointikampanjan vuoden 2008 aikana ja käynnisti yhteistyötä mm. kehitysyhtiö Culminatumin kanssa. Taantuma näkyi tonttikaupassa ja heikensi yritystonttien kysyntää. Mäntsälän Yrityskehityksen liikevoitto oli - 5970,37 € (2007 : - 3 569 €) ja tilikauden voitto 499 € (2007: 2 430 €).

KONSERNITASE

Omavaraisuusaste laski 39,6 prosenttiin (2007: 41,4 %), lainakanta nousi edelliseen vuoteen verrattuna 8,3 miljoonaa euroa kaikkiaan 64,6 milj. euroon (2007: 56,3 milj. euroa). Konsernin lainakanta asukasta kohden nousi 3 323 euroon (2007: 2 966 euroa).

6. MUUT HAVAINNOT

1. Tarkastuslautakunta on kiinnittänyt huomiota Kotokartanon palveluasuntojen henkilökuntatilanteeseen. Henkilöstön vähimmäismääriä koskevia valtakunnallisia suosituksia on noudatettava.
2. Talousarvioylitykset perusturvalautakunnan tulosalueilla olivat vuonna 2008 merkittäviä. Perusturvalautakunnan on kiinnitettävä huomiota talousarvion määrärahojen realistiseen budjetointiin ja talousarvion tarkkaan seurantaan.
3. Mäntsälän, Nurmijärven ja Tuusulan kuntien yhteinen talouspalvelukeskus aloitti toimintansa vuoden 2008 alusta. Talouspalvelukeskuksen toiminta ei ole toteutunut palvelusopimuksen mukaisesti. Kirjanpidon oikeellisuuteen ja sisäisen valvonnan järjestelyihin sisältyy riskejä, joihin ei ole varauduttu vuoden 2008 aikana. Sopimuksen mukaisia prosessikuvauksia ei ole laadittu ja työnjako on epäselvä. Lisäksi erääntyneiden laskujen perintätoimet ovat viivästyneet ja käyttömaisuuskirjanpitoa ei ole täysimääräisesti otettu käyttöön. Talouspalvelukeskuksen tarkoituksena on tehostaa kunnan talouspalveluita. Tilintarkastaja ja

tarkastuslautakunta suosittelevat määrittelemään kustannus- ja tuottavuustason, josta lähdettiin liikkeelle (v. 2007) talouspalvelukeskukseen siirryttäessä.

4. Sosiaalihuolto- ja vammaispalvelulain mukaisia kuljetusjärjestelyjä ei ole kilpailutettu. Tilintarkastaja ja tarkastuslautakunta kiinnittivät huomiota talousarviossa vammaispalvelun kuljetuspalveluihin varatun määrärahan 72 575, 42 euron ylitykseen.
5. Terveyskeskuksen varastoero (hävikki) oli 5 727 euroa eli noin 10 % varaston arvosta. Koska varastoeroa on esiintynyt myös aikaisempina vuosina, tarkastuslautakunta suosittelee selvittämään mistä hävikki johtuu.
6. Teknisen toimen osalta tilintarkastuksessa on havaittu että rakennustarvikehankintoja lukuun ottamatta kunnan pienhankintoja ei ole kilpailutettu. Loisteputkia oli keväällä 2008 tilattu 32 000 euron arvosta hankintaa kilpailuttamatta ja dokumentoimatta. Loisteputkien hankinta tulee kilpailuttaa osana pienhankintojen kilpailutusta. Lisäksi havaittiin puutteita hankintojen dokumentoinnissa. Alueellisen hankintayksikön perustamiseen vuoden 2009 alusta ei ole riittävästi varauduttu. Peruskorjausten osalta on käytetty jopa 50 vuoden poistoajoja. Suositeltava poistoaika on 20 vuotta.
7. Tarkastuslautakunta on kiinnittänyt huomiota pääkirjastohankkeen päätöksentekoon ja päätösvaltuuksiin. Lautakunta toteaa, että tiedonkulku kunnanhallituksessa talousarvion valmisteluvaiheessa suoritetusta investointihankkeiden karsimisesta on ollut kunnan hallinnon sisällä puutteellista.
8. Kapulin yritysalueen II-rakennusvaiheen alueen lisätasaus aloitettiin ennen teknisen lautakunnan tekemää päätöstä asiasta. Lisätasauksesta aiheutui 385 000 euron suuruinen lisäkustannus. Tarkastuslautakunta huomauttaa, että asiat pitää päättää oikeassa järjestyksessä ja päätöksentekovaltuus on asianosaisella lautakunnalla.

7. YHTEENVETO

LYHYT KOKONAISARVIO TOIMINNASTA JA TALOUDELLISESTA TILANTEESTA

Toiminnalliset tavoitteet on saavutettu tyydyttävästi ja Mäntsälän kunta on tuottanut lakisääteiset palvelut hyvin. Tavoitteiden asettamista pitää edelleen parantaa. Mäntsälässä palvelut kuntalaisille tuotetaan pienin henkilöstöresurssein. Onko kunnan työntekijämäärä sopeutettu vastaamaan väestönkasvun asettamiin paineisiin? Kunnan työntekijöiden työtehtävien määrä kasvaa ja eläköitymisen kiihtyessä on kiinnitettävä erityistä huomioita henkilöstön hyvinvointiin ja työssä jaksamiseen.

Taloudelliset tavoitteet saavutettiin ennakoitua paremmin. Taloudellisesti vuosi 2008 oli hieman ennakoitua parempi ja toteutui talousarvioennustetta parempana lukuun ottamatta toimintakatteen muutosta. Kunnan lainakanta kasvoi kuitenkin edelleen. Käyttömenojen kasvu oli ennätyksellisen suuri etenkin perusturvan osalta.

LYHYT ARVIO TULEVAISUUDEN KEHITYKSESTÄ

Maailmanlaajuinen taloudellinen tilanne luo paineita kuntataloudelle ja kasvunäkymät vuosille 2009 ja 2010 ovat heikentyneet heijastuen myös Mäntsälän talouteen. Kunnan velkaantumiskehityksen katkaisemiseksi on tärkeää, että valtuuston kesällä 2007 hyväksymän talouden tasapainottamissopimuksen noudattamista jatketaan kokonaisuudessaan. Lisähaasteita globaalin taloustilanteen lisäksi aiheuttavat Mäntsälässä väestönkasvu, palvelutarpeen kasvaminen, väestön ikääntyminen ja kilpailu ammattitaitoisesta työvoimasta.

Kuntalaisille pitää tuottaa hyviä palveluita tehokkaasti ja tuottavasti taloudelliset näkökulmat huomioiden. Talouden tasapainottaminen kuntapalveluista tinkimättä on suuri haaste tulevina vuosina.

8. JATKOTOIMENPITEET

Tarkastuslautakunta toivoo valtuuston edellyttävän kunnanhallitusta antamaan perustellun vastineen toimenpiteistä, joihin se on ryhtynyt esitettyjen havaintojen pohjalta lokakuun 2009 loppuun mennessä.

Tarkastuslautakunta kiittää tilintarkastajaa, kunnan työntekijöitä ja luottamushenkilöitä vuoden 2008 hyvästä yhteistyöstä!

Mäntsälässä 2.6.2009

Heidi Spännäri
varapuheenjohtaja

Teuvo Penttilä
jäsen

Merja Rinne
jäsen

Timo Ahola
jäsen